

	Pag.
ARTIC. V. — <i>Quinam, contra quos, ac quarum rerum dominium possit præscribere? et quo tempore?</i>	241
I. — Præscribere possunt omnes qui acquirendi dominii, vel juris capaces sunt	241
II. — Contra illas personas præscribi non potest quæ non possunt stare in iudicio.	241
III. — Præscribi non possunt res vitiosæ, sive laborantes vitio, aut inhabilitate a natura sua.	242
IV. — Præscribi neque possunt res vitiosæ, ex jure positivo tales, sive laborantes inhabilitate legali.	244
V. — Circa tempus ad præscribendum requisitum assignantur regulæ.	247
ARTIC. VI. — <i>An præstationibus annuis simul et semel præscribatur triginta annorum lapsu? Ac demum quid sit præscriptionem currere, dormire, interrumpi?</i>	249
Præstationes annuæ tam futura quam præterita simul et semel, sive præscriptione unica triginta vel quadraginta annorum extinguuntur,	249
QUÆRITUR: <i>Quid sit præscriptionem currere, dormire, interrumpi?</i>	252
CAPUT III. — DE MODO ACQUIRENDI JURE CIVILI PER ULTIMAS VOLUNTATES.	
ARTIC. I. — <i>Quid sit testamentum et quotuplex? Unde facultas testandi originem ducat?</i>	253
I. — Testamentum est voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult.	254
II. — Testamentum aliud est <i>publicum</i> , aliud <i>privatum</i> ; aliud est <i>scriptum</i> , aliud <i>nuncupativum</i> ; aliud est <i>solemne</i> , aliud <i>non solemne</i>	254
III. — Solemnitates testamenti <i>scripti</i> , non privilegiati, recensentur.	255
IV. — Testamenta privilegiata recensitis solemnitatibus non ligantur, sed specialibus gaudent privilegiis.	256
V. — Testamenti sive testandi facultas non est juris naturalis, nec juris gentium proprie dicti.	258
ARTIC. II. — <i>An testamentum minus solemne, non privilegiatum, sit nullum pro utroque foro?</i>	259
Testamentum minus solemne, non privilegiatum, pro utroque foro nullum est.	259
ARTIC. III. — <i>Qui testamenta facere possint, ac quinam hæredes institui? quid exhæredatio? quot modis testamenta infirmantur?</i>	268
I. — Testamentum facere possunt, quicumque non prohibentur a natura, vel jure	268
II. — Hæredes institui debent, qui alias dicuntur <i>necessarii</i>	268
III. — Regula generalis jure romano est: Hæredes institui possunt, qui tempore conditi testamenti, mortis testatoris, et aditionis, sunt conditionis ejusmodi, ut in universum jus civis romani possint succedere.	269
IV. — Institutio hæredis <i>quoad modum</i> fieri varie potest.	269
V. — <i>Exhæredatio</i> est actus ultimæ voluntatis, quo ii, quibus debetur legitima, ab omni successione repelluntur.	271
VI. — Testamenta <i>infirmari</i> dicuntur, quando adversantur legibus.	272
ARTIC. IV. — <i>De legatis ac fideicommissis</i>	273
I. — Legatum active sumptum, est ultima voluntas, qua testator rem singularem alicuj ab hærede præstandam liberaliter relinquit.	273

	Pag.
II. — Legare possunt omnes et soli, qui testari	274
III. — Legari possunt res omnes, quæ sunt in rerum natura, vel esse possunt, modo non sint simpliciter et penitus exemptæ.	274
IV. — Legatum aliud est nominis et liberationis; debiti; dotis scilicet prælegatum; speciei, quantitatis et generis; optionis.	276
V. — Legari potest vel pure, vel sub conditione; vel in diem, et ex die; vel sub modo, demonstratione, causa.	277
VI. — In legatis etiam <i>jus accrescendi</i> locum habet.	278
VII. — Legata aliquando amittuntur, aliquando transferuntur.	280
VIII. — Fideicommissum active sumptum est substitutio indirecta, qua hæres immediate succedens gravatur, sive rogatur a testatore, ut restituat alteri vel hæreditatem totam, vel certam ejus partem, vel aliam particularem rem.	280
ARTIC. V. — <i>Quid Falcidia? Trebellianica? An hujus deductio a testatore prohiberi possit?</i>	282
I. — Falcidia, ab auctore suo sic nuncupata, est quadrans, seu quarta bonorum pars, quam hæres vel ex testamento, vel etiam ab intestato, deducto prius ære alieno et impensis funeris, detrahit ex bonis defuncti.	382
II. — Trebellianica, sic dicta a Trebellio consule romano, est itidem quarta bonorum pars, quam deducit hæres de bonis hæreditatis fideicommissi universali nimis excessivo, aut supra dodrantem gravatus.	283
III. — Deductio Trebellianicæ a testatore prohiberi non potest.	284
ARTIC. VI. — <i>De jure codicilli</i>	285
I. — Codicillus est ultima voluntas minus solemnis, qua hæreditas directe neque dari, neque adimi potest.	285
II. — Codicilli alii sunt scripti, alii nuncupativi.	286

DISSERTATIO V.

DE OBLIGATIONIBUS ORTIS EX CONTRACTIBUS.

CAPUT I. — DE CONTRACTIBUS IN GENERE.

ARTIC. I. — <i>Quid sit pactum et contractus? Quæ pactorum et contractuum divisio? Quæ contractuum substantialia et naturalia?</i>	290
I. — Pactum est <i>plurimum in idem placitum consensus</i> , obligationem justitiæ pariens. Eadem etiam contractus definitio sit.	290
II. — Contractus dividuntur primo in <i>veros</i> , et <i>quasi contractus</i>	290
III. — Contractus præterea varie subdividuntur.	292
IV. — In contractibus tria præcipue discerni debent: substantialia, naturalia, accidentalia	294
ARTIC. II. — <i>Quinam contrahere possint? An non pupilli, minores, citra auctoritatem tutorum, curatorum, contrahentes, obligentur naturaliter?</i>	294
I. — Contractus inire possunt generaliter omnes, qui liberum præstare consensum possunt, nec a jure prohibentur.	294
II. — Pupillus ex contractu sine tutoris sui auctoritate inito, si non sit factus ditior, nec usus dolo, probabilius nequidem contrahit obligationem naturalem et in conscientia.	295
III. — Minor sine curatore, si quem habet, contrahens circa bona sua, pariter invalide agit, ut nequidem contrahat obligationem naturalem et in conscientia, quamvis alterum obliget sibi, si rem suam faciat meliorem	295

	Pag.
ARTIC. III. — <i>An et quomodo filiusfamilias obligetur ex mutuo?</i>	301
Filiusfamilias mutuum contractum sine præscitu patris, regulariter bona conscientia non solvit, nec post mortem patris; sive factus fuerit ditior, sive non	301
ARTIC. IV. — <i>An et quando error ac dolus, item metus, vitient contractus?</i>	307
I. — Error et dolus circa substantiam vel rei, vel contractus, vel motivum principale, sive sit antecedens, sive comitans, nullum reddit contractum jure naturali et positivo.	308
II. — Error et dolus accidentaliter circa qualitatem, tam antecedens sive dans causam contractui, quam incidens vel comitans, nullum reddit contractum irritum, id est, nec stricti juris, nec bonæ fidei.	308
III. — Contractus initi ex metu levi injuste incusso valent jure naturali et positivo; nec possunt rescindi sive in foro ecclesiastico, sive civili.	310
IV. — Etiam contractus ex metu gravi ab extrinseco injuste incusso validi sunt spectato jure naturæ, ac regulariter de jure positivo.	310
V. — Ejusmodi tamen contractus sunt ad arbitrium metum passi irritabiles; etiamsi metus fuisset incussus ab aliquo tertio, et non ab eo, quocum est contractum.	311
ARTIC. V. — <i>An juramentum firmet contractus jure positivo humano nullos et irritos?</i>	314
Nunquam juramentum contractum invalidum, cui adjicitur, firmat.	315
ARTIC. VI. — <i>Quando et a quo in contractibus præstandus sit dolus, culpa et casus?</i>	319
I. — Dolus præstare debet omnis, qui dolus fecit.	320
II. — Quoad præstationem culpæ tres sunt regulæ.	320
III. — Casus regulariter non præstatur.	320

CAPUT II. — DE CONTRACTIBUS REALIBUS.

ARTIC. I. — <i>De contractu mutui.</i>	321
Mutuum formaliter sumptum, est contractus realis, stricti juris, quo rei nostre fungibilis dominium transferimus in alium, cum obligatione, ut eadem nobis aliquando reddatur in genere.	321
ARTIC. II. — <i>Quid contractus usurarius? An et quo jure prohibitus? Sive usuræ?</i>	325
Usura, sive sumpta formaliter pro contractu usurario, sive objective pro ipso lucro inde percepto tanquam debito: verbo, usura mere lucrativa, stricte dicta, est omni jure prohibita.	326
ARTIC. III. — <i>Ex quibus causis vel titulis liceat exigere aliquid supra sortem?</i>	332
I. — Damnum emergens est justus titulus exigendi aliquid ultra sortem creditam.	332
II. — Etiam lucrum cessans est justus titulus exigendi aliquid supra sortem.	333
III. — Etiam periculum sortis amittendæ, vel non nisi magnis molestiis aut expensis repetendæ, est, cæteris paribus, justus titulus aliquid exigendi supra sortem.	333
IV. — Honesta etiam et licita plane est <i>assecuratio sortis</i>	335
ARTIC. IV. — <i>An statutum Principis, vel titulus Provinciæ sit sufficiens ad aliquid exigendum supra sortem?</i>	338

	Pag.
Statutum Principis est probabilius justus titulus aliquid exigendi supra sortem	338
ARTIC. V. — <i>De commodato, et deposito.</i>	348
I. — Commodatum est contractus realis, nominatus, juris gentium, quo res ad certum usum ita conceditur gratis alteri, ut finito usu eandem restituat in specie	348
II. — Quantitas rei commodatæ compensationem admittit.	349
III. — Depositum est contractus realis, quo alicui res mobilis, non litigiosa ab uno vel pluribus, aut litigiosa quidem, sed simpliciter ab uno gratis custodienda traditur, ut eadem restituatur in specie.	350
ARTIC. VI. — <i>De contractu pignoris: quidque censendum de pacto antichretico? legis commissoria?</i>	353
I. — Pignus est contractus realis, bonæ fidei, quo creditori res traditur in securitatem crediti, ut soluto debito eadem reddatur in specie.	353
II. — Pactum antichreseos adjectum contractui pignoris illicitum est.	354
CAPUT III. — DE CONTRACTIBUS CÆTERIS, IN SPECIE CONSENSUALIBUS.	
ARTIC. I. — <i>De contractu emptionis venditionis.</i>	358
I. — Emptio et venditio est contractus consensualis de re sive merce pro certo pretio tradenda	358
II. — Venditor, contractus emptionis venditionis perfecto, probabilius tenetur rem præcise ipsam cum fructibus... emptori tradere.	359
III. — Tenetur etiam regulariter venditor emptori de evictione; si res vendita in judicio vel tota, vel ex parte evicta fuerit a domino.	361
IV. — Commodum, et incommodum, sive periculum rei in specie et perfecte venditæ, etsi nondum traditæ, penes emptorem est.	361
ARTIC. II. — <i>De pactis emptioni venditioni adjici solitis, legis commissoriæ, addictionis in diem, de retro vendendo, item de jure retractus.</i>	366
I. — Pactum legis commissoriæ licite omnino emptioni venditioni adjicitur.	366
II. — Licite etiam per se loquendo adjicitur pactum <i>addictionis in diem</i>	366
III. — Per se etiam licitum est pactum de <i>retrovendendo, vel redimendo</i>	366
IV. — Jus retractus est jus prælationis, quo quis præfertur emptori alteri.	367
ARTIC. III. — <i>An licita sit emptio census?</i>	368
Licita est emptio census, non tantum realis consignativi; sed etiam, per se loquendo, personalis; idque verum est non solum de censu redimibili, sed et irredimibili.	369
ARTIC. IV. — <i>De locatione et conductione, item mandato.</i>	372
I. — Locatio conductio est contractus consensualis, bonæ fidei, quo usus rei, vel opera personæ alteri pro certa mercede conceditur.	372
II. — Mandatum est contractus consensualis, bonæ fidei, quo negotium honestum, ab alio ex fiducia committitur et gratis administrandum gerendumque suscipitur	373
ARTIC. V. — <i>Quid contractus societatis? Quæ pacta illi adjici possint, sive an contractus, dictus vulgo trinus, licitus et honestus sit?</i>	373
I. — Societas est contractus consensualis, bonæ fidei, inter duos vel plures initus, de conferenda re vel opera in commune, lucri in commune faciendi causa.	374
II. — Licitus et honestus est contractus trinus, etiam inter easdem personas eodem tempore initus.	375

DISSERTATIO VI.

DE JUSTITIA COMMUTATIVA ET HINC ORTA OBLIGATIONE RESTITUENDI.

CAPUT I. — DE NATURA, OBJECTO ET PROPRIETATIBUS JUSTITIÆ COMMUTATIVÆ, ET VITIO ILLI OPPOSITO.

- ARTIC. I. — *Quid sit justitia commutativa? Quæ ejus proprietates?* . . . 383
 I. — Justitia commutativa est constans ac perpetua voluntas tribuendi cuique privato, vel quasi privato jus suum, sive rigorosum ad æqualitatem. 383
 II. — Proprietates cæteræ justitiæ commutativæ recensentur. 384
- ARTIC. II. — *Quid et quotuplex sit injustitia vel injuria? sive de vitio justitiæ opposito* 387
 I. — Injustitia stricta est læsio voluntaria alieni juris. 387
 II. — Injustitia ex genere suo peccatum grave est. 388

CAPUT II. — DE RESTITUTIONE.

- ARTIC. I. — *Quid sit restitutio? Quomodo necessaria? Quæ ejus radices?* . . . 390
 I. — Restitutio est reparatio juris alieni rigorosi injuste læsi 390
 II. — Necessaria est restitutio necessitate præcepti tum divini, tum naturalis; non tamen necessitate medii. 390
 III. — Radices restitutionis provenientes *ex jure naturali*, sunt duæ: *res acceptæ*, et *injusta acceptio*. 391
- ARTIC. II. — *An gravis obligatio naturalis reparandi damnum grave, necessario supponat culpam theologicam gravem?* 392
 I. — Spectato jure naturæ, non est obligatio restituendi, vel reparandi damni gravis sine culpa theologica illati. 393
 II. — Neque etiam, spectato jure naturæ, nascitur ex culpa theologica gravi obligatio reparandi damnum grave, quoad excessum vel partem invincibiliter ignoratam 393
- ARTIC. III. — *An et qualis obligatio restituendi oriatur ex culpa theologica veniali?* 395
 I. — Ex culpa veniali, ob defectum sufficientis advertentiæ, vel deliberationis plenæ, non oritur obligatio gravis reparandi damnum grave totum, vel partem ejus notabilem. 396
 II. — Ex tali culpa veniali nequidem oritur obligatio levis ad compensandum damnum grave totum, vel ejus partem notabilem. 396
- ARTIC. IV. — *An et quando ex culpa mere juridica, vel quasi culpa oriatur obligatio restituendi tam extra, quam intra materiam contractuum?* 400
 I. — Neque de jure naturæ, neque de jure positivo datur obligatio reparandi damnum ante sententiam judicis datum ex culpa mere juridica, aut quasi culpa. 402
 II. — Neque datur, per se loquendo, obligatio in conscientia ante sententiam judicis reparandi damnum ex culpa mere juridica datum inter contractantes, vel materia contractuum. 402
 III. — Probabilius tamen est, dari utrobique obligationem etiam in conscientia, reparandi tale damnum post sententiam judicis. 403

- ARTIC. V. — *Quo ordine, loco, quibus expensis facienda restitutio?* Pag. 406
 I. — Si res aliena apud debitorem existat in natura, suo quæque domino est ante omnia restituenda. 406
 II. — Re aliena suo domino restituta, creditores cæteri, attento jure romano, juxta diversa prælationis jura commode ad quinque classes rediguntur. 406
 III. — Quoad circumstantiam *loci, expensarum*, triplex est adhibenda distinctio. 409
- ARTIC. VI. — *Quænam causæ subinde excusent a facienda restitutione?* . . . 411

DISSERTATIO VII.

DE CÆTERIS JUSTITIÆ SPECIEBUS.

CAPUT I. — DE JUSTITIA DISTRIBUTIVA.

- ARTIC. I. — *An et quanta sit obligatio beneficia ecclesiastica distribuendi inter digniores?* 415
 I. — Collatio beneficii ecclesiastici facta indigno, si adsit dignus, peccatum mortale est; quin in variis casibus irrita, in aliis irritanda. 417
 II. — Illicita pariter est, regulariter loquendo, promotio digni, prætermissa digniore, qui in promptu est, ad beneficium curam animarum, aut aliam functionem gravem adnexam habens; non tamen invalida. . . 418
- ARTIC. II. — *De distributione officiorum civilium.* 422
 I. — Officia civilia debent conferri dignis, adeo ut peccato mortali se obstringant, qui indignos ad ea provehant; teneanturque ad compensanda damna inde in rempublicam profecta. 422
 II. — Officia civilia etiam regulariter sunt conferenda dignioribus præ minus dignis. 423

CAPUT II. — DE JUSTITIA LEGALI ET VINDICATIVA.

- ARTIC. I. — *An et quando recte exigantur tributa, aliaque communia onera? Quæque illa præstandi obligatio?* 425
 I. — Tributa, vectigalia, ac quæcumque exactiones ut juste imperentur, tres requiruntur conditiones: auctoritas imperantis, causa justa, forma sive debita proportio. 425
 II. — Subditi in conscientia ex justitia obligantur ad solvenda tributa et vectigalia justa 426
- ARTIC. II. — *An possit judex capitalis criminis reo, etiam homicidii voluntarii et dolosi, facere vitæ veniam; sive an et quando locum habeat jus, vel potestas aggratiandi?* 428
 I. — Judex inferior, per se loquendo, tenetur infligere pœnam, a lege, consuetudine, vel statuto determinatam. 428
 II. — Potest tamen Princeps supremus facere, absolute loquendo, cuilibet reo gratiam, non solum remittendo penas minores, sed etiam mortis. . . 429
- ARTIC. III. — *Possitne judex juridice probatum reum, quem tamen privata scientia scit innocentem, condemnare in causis criminalibus?* . . . 431

Nulla in causa tenetur, aut potest iudex condemnare juridice probatum reum, quem scit esse innocentem; sed potius id prohibent jura singula 431

CAPUT III. — DE ACTU JUSTITIE, SIVE JUDICIO.

- ARTIC. I. — *Quod sit officium, quæve obligatio judicis?* 436
- I. — Principale officium judicis est jus suum cuique tribuere. 436
- II. — Iudex ex officio suo, saltem non supremus, regulariter tenetur pronunciare secundum leges publicas, statuta, ac consuetudines locorum. 436
- III. — In causis civilibus tenetur iudex pro illa parte ferre sententiam, cujus causa ipsi videtur probabilior. 437
- IV. — Si pro utraque parte stet æqualis probabilitas, potest quidem conari, ut æqua transactione lis dirimatur; nequit tamen uni, utut amico, adjudicare rem totam. 438
- V. — Non licet iudici acceptare munera, sive dona, etiam liberaliter et sponte oblata; et quidem peccat graviter, si in magna accipiat quantitate. 438
- VI. — Non est licitum iudici procedere ad sententiam condemnatoriam ex notitia injuste hausta. 439
- VII. — Iudex in civilibus debet supplere, quæ juris sunt, et a partibus omissa 439
- ARTIC. II. — *De officio et obligatione rei.* 441
- I. — Reus legitime, et servato juris ordine interrogatus tenetur fateri veritatem, nimirum debitum; vel etiam delictum, saltem non capitale, dum periculum amittendæ vitæ non incurrit; vel rem quamcumque aliam. 440
- II. — Non tenetur reus fateri delictum, si non legitime interrogetur a iudice. 441
- ARTIC. III. — *De sententia et re judicata.* 446
- I. — Sententia injusta nec valet, nec obligat. 447
- II. — Transit sententia regulariter in rem judicatam, si intra decem dies a die sententiæ intra præsentis computandos neutra pars, cum tamen posset, non appellet ad superiorem iudicem. 447
- III. — Sententiæ, quæ transiit in rem judicatam, effectus recensentur. 448

APPENDIX

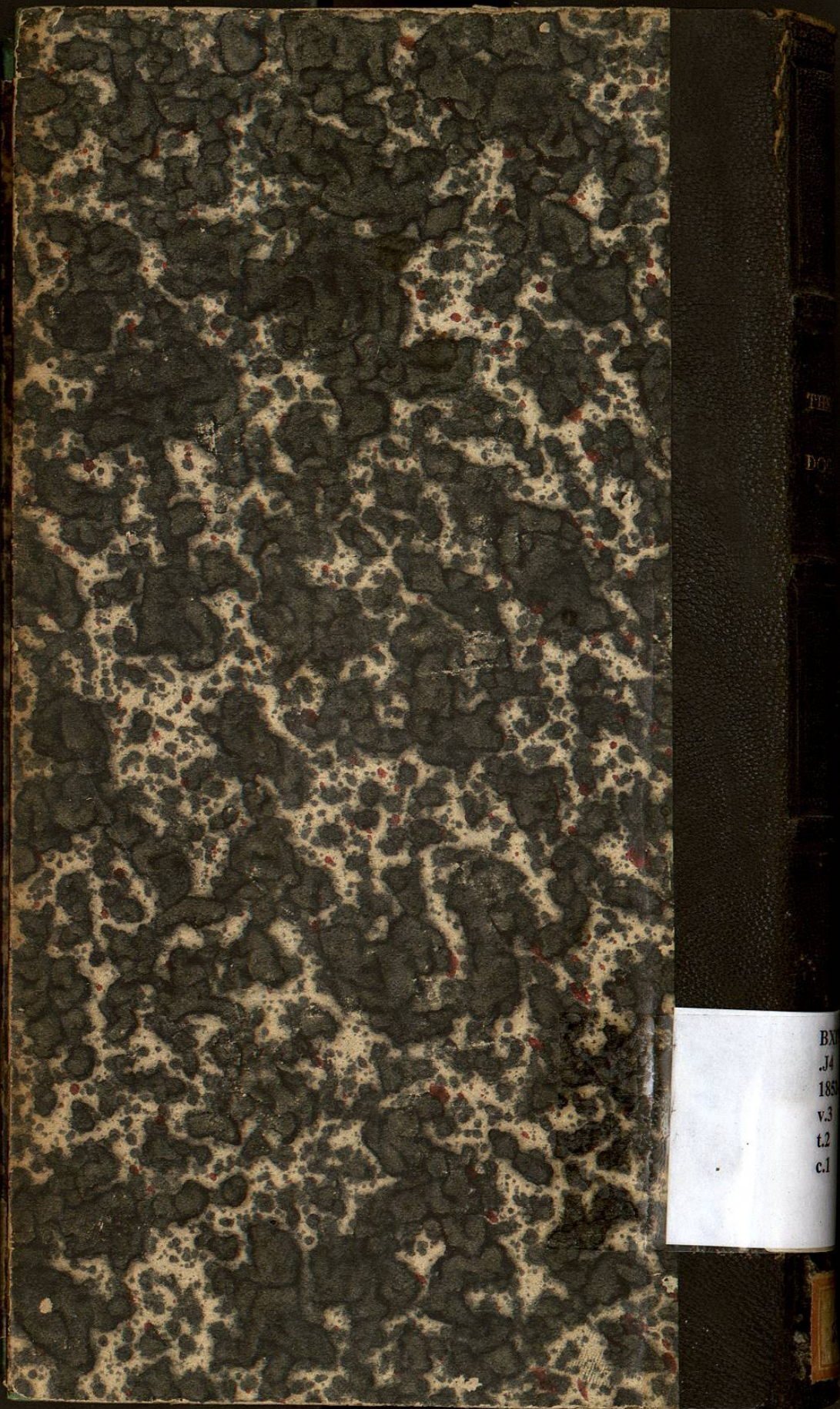
DE VIRTUTE RELIGIONIS.

CAPUT I. — DE RELIGIONE IN GENERE.

- DUBITATIO I. — *Quid sit religio.* 451
- II. — *Utrum religio a cæteris virtutibus distinguatur.* 453

CAPUT II. — DE ACTIBUS RELIGIONIS.

- DUBITATIO I. — *Quid sit devotio.* 459
- II. — *Quid sit oratio.* 460
- III. — *Utrum oratio sit ad salutem necessaria et quando obliget.* 462
- IV. — *De adoratione et sacrificio.* 464

TIB
D.C.

BX
.J4
188
v.3
t.2
c.1